

Пашинська Вікторія Вікторівна –
здобувач кафедри економіко-правових
дисциплін Національної академії
внутрішніх справ

БЮДЖЕТНІ ВИДАТКИ ТА БЮДЖЕТНЕ ФІНАНСУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ЦІЛЮВИХ ПРОГРАМ

Проаналізовано нормативно-правові й теоретичні засади визначення поняття бюджетних видатків і бюджетного фінансування державних цільових програм в Україні. Досліджено доктринальні підходи вітчизняних і зарубіжних учених у сфері фінансово-правової й економічної наук. Сформульовано дефініцію категорії "бюджетне фінансування державних цільових програм".

Ключові слова: державні видатки; бюджетні видатки; бюджетне фінансування; бюджетне кредитування; бюджетне інвестування.

Проанализированы нормативно-правовые и теоретические основы определения понятия бюджетных расходов и бюджетного финансирования государственных целевых программ в Украине. Исследованы доктринальные подходы отечественных и зарубежных ученых в сфере финансово-правовой и экономической наук. Сформулирована дефиниция категории "бюджетное финансирование государственных целевых программ".

Ключевые слова: государственные расходы; бюджетные расходы; бюджетное финансирование; бюджетное кредитование; бюджетное инвестирование.

The article contains the analysis normative-legal and theoretical positions of the determination of the notion of the budgetary expenses and budgetary financing the state target programs in Ukraine. The explored doctrinal approaches domestic and foreign scientist in sphere financial-legal and economic sciences. The worded definition to categories "budgetary financing the state target programs".

Keywords: state expenses; budgetary expenses; budgetary financing; budgetary lending; budgetary investing.

Мороку в Україні реалізують десятки державних цільових програм у різних галузях і сферах економічної та соціальної діяльності, на їх реалізацію передбачено щорічні бюджетні асигнування.

Згідно з чинним законодавством, обсяги та джерела фінансування кожної державної цільової програми закріплюють

спеціальні паспорти, що затверджуються урядовими постановами. Загальний огляд більшості таких правових актів указує, що основним джерелом фінансування державних цільових проектів є державний і місцеві бюджети.

Загальний обсяг фінансування Державної цільової соціальної програми розвитку виробництва продуктів дитячого харчування на 2012–2016 рр. заплановано обсягом 643,43 млн грн, з яких 470,08 млн грн – кошти з державного та місцевих бюджетів, що становить 73 % [1]; фінансування Державної цільової програми реформування залізничного транспорту на 2010–2019 рр. – 9329,95 млн грн, з яких 8048,5 млн грн – кошти з державного та місцевих бюджетів, що становить 86,3 % [2]; фінансування Державної цільової науково-технічної програми проведення досліджень в Антарктиці на 2011–2020 рр. – 98 % з коштів державного бюджету [3].

Отже, фінансування державних цільових програм (ДЦП) припадає переважно на бюджет країни.

Загалом дослідження категорії “бюджетне фінансування” в науковій літературі здійснювали такі вчені: О. Д. Василик, Л. К. Воронова, О. А. Кузьменко, А. О. Монаєнко, С. І. Ніщимна, О. П. Орлюк, Н. Ю. Пришва, В. Д. Чернадчук, С. І. Федчук, М. В. Харенко, С. І. Юрій та ін. Однак фундаментальних праць, присвячених предмету вивчення бюджетного фінансування ДЦП, немає.

Отже, метою статті є вирішення теоретичних питань, що пов'язані з розробленням рекомендацій щодо вдосконалення інституту бюджетного фінансування, а також формулювання на його основі визначення поняття “бюджетне фінансування державних цільових програм”.

Для досягнення зазначеної мети необхідно виконати такі завдання: проаналізувати доктринальні тлумачення та законодавче трактування поняття бюджетного фінансування; узагальнити наукові підходи до розуміння категорії “бюджетні видатки” та співвіднести її із суміжними термінами “державні видатки”, “видатки державного бюджету” тощо.

З метою визначення поняття бюджетного фінансування ДЦП, необхідно дослідити таку важливу категорію бюджетного права, як “бюджетні видатки”. Для цього варто розглянути національну правову базу, наукові напрацювання вітчизняних і російських учених.

Аналіз бюджетного законодавства дав змогу виявити лише один законодавчий акт, що трактує означену категорію, – Бюджетний кодекс України (БК України). Так, згідно з п. 13 ст. 2 цього Кодексу, термін “бюджетні видатки” визначено через категорію “видатки бюджету” як “...кошти, спрямовані на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом”. До їх складу не входять кошти, що спрямовані на погашення боргу; надання кредитів з бюджету;

розміщення бюджетних коштів на депозитах; придбання цінних паперів; повернення надміру сплачених до бюджету сум податків і зборів (обов'язкових платежів) та інших доходів бюджету, проведення їх бюджетного відшкодування [4]. З іншого боку, наведений перелік коштів разом з видатками бюджету становлять витрати бюджету (п. 14 ст. 2 БК України).

Дослідження категорії "бюджетні видатки" перебуває в постійній динаміці. Це зумовлено відсутністю єдиного підходу до визначення сутності та змісту цього явища, сприяє пошуку її оптимальної теоретичної моделі для нормотворчого та правозастосовного втілення, з метою вдосконалення правового регулювання. Водночас кількість наявних у науковій фінансово-правовій літературі визначень бюджетних видатків незначна. Більшість дослідників вивчають це явище в межах дослідження інституту публічних видатків або державних видатків. Для наочності наведемо найбільш обґрунтовані та змістовні тлумачення видатків бюджету.

Академік Л. К. Воронова видатки державного та місцевих бюджетів визначила "...як засновані на фінансово-правових нормах прямих планових витрат держави і місцевих органів самоврядування, пов'язані з їх функціонуванням, що покриваються за рахунок асигнувань і, незалежно від скерування, здійснюються на засадах, установлених державою" [5, с. 34]. На думку професора О. П. Орлюк, "...видатки бюджету – це прямих цільові витрати держави, що забезпечують її безперерйне функціонування і відображають економічні відносини, що пов'язані з розподілом і перерозподілом частини національного доходу, яка концентрується в бюджеті" [6]. Більшість авторів академічної літератури з фінансового права категорію "видатки бюджету" визначає аналогічно змістові правової норми-тлумачення БК України (О. А. Кузьменко, О. А. Музика-Стефанчук, Н. А. Буличева, Л. А. Савченко та ін.). В останніх дисертаційних роботах пропонують закріпити в БК України таку дефініцію терміна "видатки бюджету": "видатки бюджету – це постійні, публічні, прямих витрати держави, місцевого самоврядування, пов'язані з їхнім функціонуванням, щодо розподілення, перерозподілення та використання публічних фондів коштів для реалізації завдань і функцій вказаних суб'єктів, крім коштів на погашення основної суми боргу та повернення надміру сплачених до бюджету сум" [7, с. 61], або як "...публічні, безперервні, прямих витрати держави, пов'язані з її функціонуванням, з приводу розподілу та використання централізованих фондів коштів з метою забезпечення виконання завдань та функцій держави" [8, с. 84; 9, с. 83].

Російська дослідниця М.В. Карасьова, розглядаючи видатки в матеріальному, економічному й правовому аспектах, пропонує видатки бюджетів розуміти як публічні безперервні витрати держави або муніципальних утворень у вигляді суворо опосередкованих

нормами права економічних відносин щодо розподілу та використання централізованих фондів грошових коштів, з метою забезпечення завдань і функцій держави (Російської Федерації, її суб'єктів та муніципальних утворень [10, с. 475–476]; економіст професор Г. Б. Поляк трактує видатки бюджету як економічні відносини, що пов'язані з розподілом фонду грошових коштів держави і його використанням за галузевим, відомчим, цільовим і територіальним призначенням [11, с. 309].

Іншого підходу дотримується більшість учених, які визначають видатки бюджету через трактування поняття “видатків державного бюджету”. Зокрема, Н. І. Хімічева трактує видатки державного бюджету як прямі витрати держави, що пов'язані з її функціонуванням та які покриваються за рахунок бюджетних коштів [12, с. 407]. Натомість учена Ю. О. Крохіна, розкриваючи зміст категорії “видатки державного бюджету”, пропонує її визначення, зміст якого тотожний наведеному М. В. Карасьовою. Зазначене свідчить про синонімічне вживання в російській літературі термінів “видатки бюджетів” та “видатки державного бюджету”, що видається не цілком правильним, адже їх співвідношення як загального й особливого є очевидним.

Аналіз наявних поглядів щодо визначення поняття бюджетних видатків (видатків бюджетів) дає змогу викоремити відповідні засади при формулюванні змісту означених дефініцій. По-перше, це видова належність бюджетних видатків: в одних випадках – до витрат держави, в інших – до витрат держави і/або муніципальних утворень (місцевого самоврядування); по-друге, джерело покриття бюджетних видатків: одні науковці виділяють бюджетні кошти; інші – публічні фонди коштів; централізовані фонди коштів; фонди грошових коштів держави тощо. Наведене підтверджує висловлену тезу про відсутність єдиного методологічного підходу до визначення поняття бюджетних видатків.

Ми підтримуємо наукову позицію вчених, які розмежовують категорії “державні видатки”, “видатки державного бюджету”, “бюджетні видатки” та ін. Останні пропонуємо розглядати в межах розподілу й використання фондів коштів виключно державного бюджету та місцевих бюджетів, тому погоджуємося з оновленим законодавчим трактуванням цього терміна, що міститься в чинному БК України.

Основним інструментом здійснення бюджетних видатків є бюджетне фінансування.

З розвитком фінансових відносин у суспільстві відповідної адаптації потребує національне законодавство як правова форма закріплення економічних відносин. Водночас підґрунтям нормотворчості є науково-методичні напрацювання науковців і практиків, досягнення яких ґрунтуються на вивченні передового

досвіду, зарубіжного законодавства та практики. Бюджетна сфера не є винятком у цьому динамічному процесі.

Єдиним законодавчим актом, що містить нормативно-правове трактування цього терміна, є Закон України "Про наукову та науково-технічну діяльність" від 13 грудня 1991 р. № 1977-XII. Відповідно до ст. 34 цього Закону, бюджетне фінансування визначено як "...фінансування за рахунок видатків Державного бюджету України, яке здійснюється шляхом базового та програмно-цільового фінансування" [13]. Безперечно, таке недосконале визначення не дає змоги вирішити питання правового його закріплення і, у зв'язку з відсутністю відповідної спеціальної бюджетно-правової норми, зумовлює необхідність дослідити наукові погляди на цю проблему.

Бюджетне фінансування в довідковій літературі тлумачать так: "...надане в безповоротному порядку грошове забезпечення, виділення (асигнування) грошових коштів із державного (місцевого) бюджету на витрати, пов'язані з виконанням державних замовлень, державних програм, утримання державних організацій, що здійснюється у формі виділення грошових коштів (бюджетних асигнувань) за певним призначенням для досягнення загальнодержавних цілей або для покриття витрат галузей, підприємств, які перебувають на повному або частковому державному грошовому забезпеченні" [14]; "...надання у безповоротному порядку коштів із державного бюджету підприємствам, установам, організаціям для повного або часткового покриття їхніх видатків, передбачених планом економічного і соціального розвитку країни" [15, с. 164]; "...форма централізованого виділення з державного бюджету фінансових ресурсів у вигляді безповоротного, безоплатного надання коштів, надання інвестицій на розвиток економіки, соціально-культурні заходи, оборону та інші громадські потреби" [16, с. 47].

З наведених визначень можна виділити декілька спільних ознак такого фінансування, зокрема це: безповоротність, безоплатність надання коштів; джерелом виділення коштів є державний (місцевий) бюджет; метою виділення коштів є покриття видатків держави. Водночас відмінною та відмінною рисою є одна з форм надання коштів, що міститься в останньому визначенні, – надання інвестицій.

Сучасна наукова доктрина охоплює чимало теоретичних розробок з питань фінансування в бюджетній сфері. Але попередній огляд фахової періодики вказує на актуалізацію інтересу дослідників до проблеми бюджетного фінансування, що має на меті з'ясування та уточнення сутності цього явища. Причиною цього є реальні зміни, що відбуваються нині в суспільних економічних відносинах загалом і фінансовій діяльності держави зокрема. Вони супроводжуються відповідним правовим їх оформленням. У бюджетному законодавстві

знайшли відображення зміни практики здійснення державних і муніципальних бюджетних витрат шляхом кредитування й інвестування.

Отже, з урахуванням цих новел, проаналізуємо наявні погляди стосовно поняття бюджетного фінансування.

Так, вчені Л. Воронова, О. Орлюк, А. Монаєнко та інші одноставно вважають, що "бюджетне фінансування – це безповоротне безоплатне надання коштів з державного та місцевих бюджетів на виконання загальнодержавних функцій, функцій місцевого самоврядування й забезпечення функціонування бюджетних підприємств, установ та організацій" [17, с. 335; 18, с. 73]; майже ідентичне трактування наводить О. Башняк [19, с. 148]; А. Берлач визначає бюджетне фінансування як фінансування, здійснюване за рахунок бюджетів різних рівнів [20, с. 220]; В. Дем'янишин пропонує таке визначення: "...сукупність грошових відносин, пов'язаних з розподілом і використанням коштів централізованого грошового фонду держави, які реалізуються шляхом безповоротного й безоплатного надання бюджетних коштів юридичним і фізичним особам на проведення заходів, передбачених бюджетом" [21, с. 46]; О. Кузьменко визначає бюджетне фінансування як "...безповоротне, безоплатне надання коштів з державного та місцевих бюджетів для виконання державою та органами місцевого самоврядування своїх функцій" [22, с. 329]. Серед загальних ознак бюджетного фінансування М. Харенко називає такі: а) безповоротність і безвідплатність надання коштів із бюджету розпорядникам; б) метою є покриття видатків розпорядників для забезпечення їх функціонування та реалізації ними своїх функцій; в) передбачає фактичне витрачання коштів, відпущених (наданих) на покриття видатків" [23, с. 100].

Близькими до наведених правничих дефініцій є формулювання, запропоновані в роботах економістів. Зокрема, С. Юрій, Й. Бескид та В. Федосов наводять такі визначення: бюджетне фінансування – це безповоротне, безвідплатне виділення коштів з бюджету [24, с. 197], "сукупність грошових відносин, пов'язаних з розподілом і використанням коштів централізованого грошового фонду держави, які реалізуються шляхом безповоротного та безоплатного надання бюджетних коштів юридичним і фізичним особам на проведення заходів, передбачених бюджетом" [25].

Наведені визначення становлять так званий класичний підхід до трактування бюджетного фінансування, в основі якого лежать принципи безповоротності й безвідплатності.

Водночас у сучасній науці поширений "новітній підхід" до визначення поняття бюджетного фінансування. Його репрезентують праці вчених-фінансистів (І. Г. Балагун, О. Д. Вовчак, В. С. Загорський, О. Р. Романенко, В. М. Федосов, І. Р. Чуй та інші), які серед стрижневих елементів змісту поняття визначають інвестування.

Зокрема, О. Д. Василюк бюджетне фінансування пропонує розуміти як "...надання юридичним особам із державного бюджету фінансових ресурсів у вигляді безповоротних безоплатних коштів та інвестицій на розвиток економіки, соціально-культурні заходи, оборону й інші громадські потреби" [26, с. 331].

Деякі вчені (Ч. Д. Циренжапов, С. І. Федчук та інші) характеризують фінансування бюджетних видатків через такі його форми, як "бюджетне інвестування" та "бюджетне кредитування".

Значною мірою окреслено цей напрям дослідження в роботі С. І. Федчук [27]. Автор, на основі дослідження наукових поглядів стосовно форм бюджетного фінансування та родового поняття "фінансування", доходить висновку про притаманність бюджетному фінансуванню з-поміж інших також ознак, що властиві бюджетному кредитуванню та бюджетному інвестуванню, а саме: зворотність, відплатність, строковість [27, с. 34]. Цей підхід ґрунтується, насамперед, на позиції С. І. Ніщимної, яка в монографічній праці зазначила, що відносини у сфері державного кредитування є виключно бюджетними [28], а також на положеннях бюджетного законодавства, зокрема п. 22 ст. 2, п. 6 ч. 1 ст. 69, п. 3 ч. 2 ст. 71 та п. 16 ст. 87 БК України від 21 червня 2001 р., Закону України "Про Державний бюджет України на 2007 рік" та постанов Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку використання у 2007 році коштів, передбачених в державному бюджеті для надання кредитів на реалізацію інноваційних та інвестиційних проектів у галузях економіки" від 14 березня 2007 р. № 455 та "Про затвердження Порядку використання у 2009 році коштів Стабілізаційного фонду для фінансування інвестиційних проектів в енергетичній галузі" від 29 липня 2009 р. № 809.

Натомість аналіз сучасного законодавства та доктринальних праць з фінансового права не дає змоги повною мірою погодитися з підходом С. І. Федчук, зокрема, в частині віднесення бюджетного кредитування до форм бюджетного фінансування.

По-перше, новий БК України від 8 липня 2010 р. чітко розмежовує категорії "видатки бюджету" та "кредитування бюджету". Трактуючи зміст першої з них, законодавець виокремлює зі складу таких видатків "надання кредитів з бюджету" (п. 3 ст. 2 БК України), а також, перераховуючи складові бюджетної класифікації в підпункті 2 п. 3 ст. 8 БК України: "Класифікація видатків та кредитування бюджету", засвідчує їх рівнопідрядність [4].

По-друге, не логічним видається формулювання С. І. Федчук принципів бюджетного фінансування через підходи до поняття фінансування, фінансування видатків, які є родовими стосовно першої категорії, оскільки бюджетне фінансування і є, поряд із

самофінансуванням та кредитуванням (державним кредитуванням), окремою формою фінансування [29, с. 59; 30, с. 35–42; 31].

По-третє, серед представників фінансово-правової науки є чимало прихильників розмежування категорій “бюджетне фінансування” і “бюджетне кредитування”, що за своєю природою є різними методами здійснення фінансової діяльності держави [32, с. 8].

Таким чином, бюджетне кредитування не може бути формою фінансування видатків бюджету.

Стосовно бюджетного інвестування як форми фінансування видатків бюджету ми підтримуємо позицію більшості вчених економістів і правників, які підтверджують означений зв'язок цих категорій у сформульованих ними дефініціях категорії “бюджетне фінансування” та переліку форм такого фінансування.

Отже, розвиваючи задекларований підхід щодо розуміння фінансування ДЦП [33], ґрунтуючись на здійсненому аналізі наукових поглядів на бюджетне фінансування й законодавче його регламентування, а також беручи за основу окреслені ознаки бюджетного фінансування ДЦП [34], сформулюємо дефініцію поняття бюджетного фінансування ДЦП.

Бюджетне фінансування державних цільових програм – регламентоване нормами права планове в обґрунтованих обсягах виділення бюджетних коштів на умовах безповоротності й безвідплатності або платності, та цільового їх призначення, спрямованих на покриття видатків на реалізацію завдань і заходів державних цільових програм із додержанням режиму ефективного використання коштів, їх економії та здійсненням постійного контролю з боку держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку виробництва продуктів дитячого харчування на 2012–2016 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 15 серп. 2011 р. № 870 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 62. – Ст. 2473.

2. Про затвердження Державної цільової програми реформування залізничного транспорту на 2010–2019 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 16 груд. 2009 р. № 1390 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 101. – Ст. 3523.

3. Про затвердження Державної цільової науково-технічної програми проведення досліджень в Антарктиці на 2011–2020 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 3 листоп. 2010 р. № 1002 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 84. – Ст. 2951.

4. Бюджетний кодекс України : Закон України від 8 лип. 2010 р. № 2456-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 50–51. – Ст. 572.

5. Воронова Л. К. Фінансове право України : [підруч.] / Воронова Л. К. – К. : Прецедент ; Моя книга, 2006. – 448 с.
6. Фінансове право. Академічний курс : [підруч.] / Орлюк О. П. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 808 с.
7. Руденко В. В. Правове регулювання фінансування місцевого самоврядування : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Руденко Володимир Володимирович. – К., 2010. – 225 с.
8. Цветков А. М. Порядок фінансування видатків на утримання центральних органів виконавчої влади України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Цветков Андрій Михайлович. – Х., 2003. – 224 с.
9. Цветков А. Визначення поняття “видатки бюджету” в теорії фінансового права та законодавстві України / А. Цветков // Підприємництво, господарство і право. – 2002. – № 12. – С. 82–84.
10. Финансовое право Российской Федерации : [учеб.] / [отв. ред. М. В. Карасева]. – М. : Юристъ, 2002. – 576 с.
11. Бюджетная система России : [учеб.] / [под ред. проф. Г. Б. Поляка]. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 1999. – 550 с.
12. Финансовое право : [учеб.] / [под ред. Н. И. Химичевой]. – М. : БЕК, 1995. – 524 с.
13. Про наукову та науково-технічну діяльність : Закон України від 13 груд. 1991 р. № 1977-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 12. – Ст. 165.
14. Економічна енциклопедія : у 3 т. / [редкол. : С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін.]. – К. : Вид. центр “Академія”, 2000.
Т. 1. – 864 с.
15. Финансово-кредитный словарь : в 3 т. / [глав. ред. Н. В. Гаретовский]. – М. : Финансы и статистика, 1988.
Т. 3. – 511 с.
16. Фінансовий словник / Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С. – [2-ге вид., випр. та допов.]. – Л. : Центр Європи, 1997. – 576 с.
17. Фінансове право : підруч. / [Алісов Є. О., Воронова Л. К., Кадькаленко С. Т. та ін.]; відп. ред. Л. К. Воронова. – Х. : Фірма “Консум”, 1999. – 496 с.
18. Монаєнко А. О. Правове регулювання видатків на освіту та науку : дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.07 / Монаєнко Антон Олексійович. – Ірпінь, 2009. – 525 с.
19. Башняк О. С. Фінансове право : [навч. посіб.] / Башняк О. С. – Тернопіль : ПП Шпак В. Б., 2007. – 248 с.
20. Берлач А. І. Фінансове право України : [навч. посіб. для дистанційного навчання]. – К. : Ун-т “Україна”, 2006. – 288 с.
21. Дем’янишин В. Бюджетне фінансування та його особливості в сучасних умовах / В. Дем’янишин // Світ фінансів. – 2007. – Вип. 2 (11). – С. 34–48.
22. Фінансове право : [навч. посіб.] / [за заг. ред. Д. М. Павлова, О. А. Кузьменко, А. Г. Чубенка]. – К. : КНТ, 2009. – 520 с.

23. Харенко М. В. Правові основи виконання Державного бюджету України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Харенко Михайло Володимирович. – К., 2001. – 246 с.
24. Юрій С. І. Бюджетна система України : [навч. посіб.] / С. І. Юрій, Й. М. Бескид. – К. : НІОС, 2000. – 396 с.
25. Фінанси : [підруч.] / [за ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова]. – К. : Знання, 2008. – 611 с.
26. Василик О. Д. Бюджетна система України / О. Д. Василик, К. В. Павлюк. – К. : Центр навч. л-ри, 2004. – 544 с.
27. Федчук С. И. Некоторые вопросы финансирования бюджетных расходов в современных условиях / С. И. Федчук // Фінансове право. – 2010. – № 3 (13). – С. 31–34.
28. Ніщимна С. О. Правове регулювання державного кредитування в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / С. О. Ніщимна. – К., 2005. – 20 с.
29. Фінанси : навч. посіб. / [Близнюк О. П., Лачкова Л. І., Оспіщев В. І. та ін.] ; за ред. І. В. Оспіщева. – К. : Знання, 2006. – 415 с.
30. Финансы : учеб. пособие / [Родионова В. М., Вавилов В. Я., Гончаренко Л. И. и др.] ; под ред. В. М. Родионовой. – М. : Финансы и статистика, 1993. – 432 с.
31. Фінанси : вишкіл студії : [навч. посіб.] / [за ред. доктора екон. наук, проф. С. І. Юрія]. – Тернопіль : Карт-бланш, 2002. – 357 с.
32. Астафуров Н. В. Правовое регулирование государственных и муниципальных расходов в Российской Федерации : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.14 / Н. В. Астафуров. – М., 2009. – 22 с.
33. Пашинська В. В. Поняття та сутність фінансування державних цільових програм / В. В. Пашинська // Митна справа : наук.-аналіт. журнал з питань митної справи та зовнішньоекономічної діяльності / [голов. ред. С. В. Ківалов]. – 2011. – № 4 (76). – Ч. 2 (лип.-серп.). – С. 117–127.
34. Пашинська В. В. Ознаки бюджетного фінансування державних цільових програм / В. В. Пашинська // Правові реформи в Україні : матеріали III Всеукр. наук.-теорет. конф. (Київ, 6 жовт. 2011 р.). – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2011. – С. 204–206.